

Бисер Петков, управител на НОИ:Таванът на пенсиите може да се вдига на етапи

„Новородените намаляват с 5-6 хил. годишно”

Мария Костова

Бисер Петков е роден на 6 септември 1963 г. в Монтана. Завършил е УНСС, където получава докторска степен по икономика и е избран за доцент. В периода 2002-2003 г. е председател на Агенцията за осигурителен надзор, а от 2003 г. до май 2009 г. зам. - председател на Комисията за финансов надзор. С решение на парламента от септември 2011 г. е избран за управител на Националния осигурителен институт.

- Г-н Петков, колко пари още бяха нужни, за да се вдигнат всички пенсии от 1 април с еднакъв процент, а не диференцирано? Липсата на средства ли беше причината това да не се случи?

- Нашите сметки показват, че за да се увеличат от 1 април всички пенсии с еднакъв процент - 9,8%, а не средно с 9,3% (на едни повече, на други по-малко), каквото решение беше взето, трябват още около 24 млн. лв. за 2013 г. Сумата показва, че не това е бил мотивът, за да се даде различно увеличение. Този нестандартен подход на индексирание беше избран, защото сме за първи път в ситуация, при която за последните 3 г. не беше правено осъвременяване на пенсиите. От друга страна, новоотпуснатите винаги са по-високи, защото „подложката”, от която се изчисляват - средният осигурителен доход, расте. При равни други условия, ако една пенсия е била отпусната през а декември 2010 г., само заради това тя ще бъде със 7,6% по-висока от тази, която е отпусната към юли 2009 г. Оттук изводът е, че не е справедливо всички пенсии да се индексират с един и същи процент. Отпуснатите до края на 2009 г. в най-голяма степен са загубили от покупателната способност, защото е най-дълъг периодът, през който те не са били осъвременявани. Затова те се вдигат с най-високия процент - 9,8%, а с по-малко се повишават останалите. Търсенето на справедливост е водещият мотив.

- През 2012 г. икономисвахте от пенсии и майчинство. Защо разходите за тях се оказаха по-малко от планираните?

- Предварителният отчет за изпълнението на бюджета на държавното обществено осигуряване (ДОО) за 2012 г. показва, че приходите са 99,4% от планираните - събрани са приблизително 3,855 млрд. лв. Разходите също са по-малки - с 93 млн. лв. Основната икономия (59 млн. лв.) идва от пенсиите. Може да се отдаде основно на това, че от началото на 2012 г. възрастта и стажът за пенсиониране се повишиха с 4 месеца. По-малко хора се пенсионираха през м.г. - средногодишно с около 5000 души под планираното. Пари за майчинство се спестиха заради по-ниската раждаемост. Все още нямаме окончателни данни, ползваме и външни източници на информация, но тенденцията е всяка година новородените да намаляват с по 5-6 хил., а през 2012 г. този спад е още по-голям.

- Справедливо ли е от 1 януари 2014 г. да отпадне таванът само за новоотпуснатите пенсии? Каква е логиката да остане за другите - икономическа, финансова, социална? Или поне защо не е повече от 35% от максималния осигурителен доход?

- Предвиденото от началото на 2014 г. падане на тавана е мотивиращо за тези, на които им предстои да се пенсионира - да се осигуряват на по-висок реален доход. Защото ще получат пенсия, която съответства на вноските им, без административно да се

ограничава размерът ѝ. За запазването на тавана за останалите причините са различни, В момента таван има за пенсиите на 53 157 души - т.е. те получават по-малко от това, което им се полага.

Ако отпадне таванът за всички, необходимите средства за изплащане на действителните размери на тези пенсии са 10 млн. лв. на месец. Това не е малка сума. Втората причина, поради която не се предвижда отпадане на тавана на отпуснатите до края на 2013 г. пенсии, е, че естественият регулатор на размера на пенсията, а именно максималният осигурителен доход, действа от 2000 г., а размерът на пенсиите се изчислява на база на осигурителния доход след 1997 г., както и от трите най-добри години от 15-годишен период преди това. Точно там са най-големите деформации. Сред хората, които получават по-малка пенсия, отколкото им се полага, има такива, които биха взели до 15 000 лв. - толкова се получава след изчисление на пенсията по законовата формула. Би било социален взрив, ако се дават такива пари. Подобна пенсия ще е 100 пъти над минималната.

- Кой би вземал 15 000 лева? За банкер ли говорите?

- Работим с анонимни данни. Тези 15 000 лв. са единичен случай, но има и хора с по няколко хиляди лева, до 10 000 лв. Възможно е да се приложат различни варианти за постепенно нарастване на тавана на вече отпуснатите пенсии. С повишаването на максималния осигурителен доход от началото на тази година таванът на пенсиите се вдига на 770 лв. от април. Има и други схеми, въпрос на дебат е да се възприеме някоя от тях. Ако максималната пенсия остане обвързана с максималния осигурителен доход, то има логика процентът да не е 35, а по-висок. Данните показват, че в края на 2011 г. ефективният стаж, при който един мъж излиза в заслужен отход, е 42,6 г. Знаете, че всяка година стаж „тежи“ с 1,1% във формулата за изчисление на пенсията. Така, ако той се е осигурявал на максимума и покрива изискването за осигурителен стаж, има основание стъпаловидно да се промени пропорцията и таванът на пенсията му да е не 35, а 45% от максималния осигурителен доход, ако се запазва тази връзка. Друг възможен начин е да се освободи максималната пенсия от максималния осигурителен доход и тя да се индексира като всички други пенсии ежегодно. Така таванът ще расте с ръста на всички пенсии. Всяка мярка има цена, най-скъпо би било, ако се вдигне таванът за всички пенсии. Ако се прецени, че не може да бъде оставен този въпрос без отговор, възможните дебати са в тези посоки, като, разбира се, изборът ще бъде в крайна сметка на база на социални, финансови и икономически мотиви.

- Не е ли дошло време заради тези деформации да се помисли за корекция на законовата формулата за тези 3 „хитри“ години, както ги наричат пенсионерите?

- Мисля, че е дошло време този въпрос да се постави на дневен ред, защото с всяка година тежестта на влиянието на осигурителния стаж след 1997 г. нараства. Ако приемем, че е нереалистично промяната да се случи от следващата година, то тя може да стане факт след няколко години - да отпадне участието на осигурителния доход преди 1997 г. и пенсията да се изчислява на база на осигурителния принос след това. Смятам, че това ще промени значително в полза на хората отпускането на пенсиите, ще го облекчи, ускори. След 1997 г. се води регистър на осигурените в НОИ. За периодите преди това хората трябва да си осигуряват сами документите, доказващи стаж и доход. Ако промяната стане, те ще се освободят от тази бумачина. Смятам, че е дошло времето да се обсъдят всички „за“ и „против“ по този въпрос. Погрешно е априори да се влиза в дебат с аргумента, че това ще доведе до намаляване на размера на отпусканите пенсии. Разчетите показват, че размерът на повече от 1/3 от отпуснатите през последните 2-3 г. пенсии би бил по-голям, ако е изчислен само за периода след 1997 г. Ползите от такава стъпка са повече от евентуалните негативи.